

**¹О. М. НАГОРНИЮК, ²О. В. МУДРАК, ³В. Т. СОБЧИК, ⁴Г. В. МУДРАК
(^{1,2,4}УКРАЇНА, ВІННИЦЯ, ³ПОЛЬЩА, КРАКІВ)
МЕТОДИ ОЦІНКИ РІВНЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В АГРОСФЕРІ УКРАЇНИ**

^{1,2}КВНЗ “Вінницька академія неперервної освіти”,

³Краківська Гірничо-металургійна академія

(AGH, Akademia Górniczo-Hutnicza) Польща

⁴Вінницький національний аграрний університет; onagornuk@ukr.net

Environmental issues and environmental protection at the present stage of human development are extremely relevant at global, intergovernmental, national and regional levels. Proclamation of the territory of Ukraine as a zone of environmental disaster shows not only the degree of pollution of the environment and the destruction of natural ecosystems, but also the high level of real threat to national security. Agrosphere is the basis of human life, which depends entirely on the quality of water, soil, etc., and ultimately on the quality of food. Socio-ecological studies help to understand the causes of problems and to prevent the negative consequences of environmental problems of the agrosphere through the provision of environmental safety.

За визначенням М.Ф. Реймерса (1990), екологічна небезпека – загроза погіршення якості природного середовища, ураження людей, популяцій і угруповань живих організмів, яка зумовлена наявністю або потенційною можливістю виникнення шкідливих природних або антропогенних чинників. Природа – самодостатня, саморегульована, самовідновлювальна, самозабезпечувальна система. І лише антропогенний чинник несе їй повну руйнацію. Відсутність екологічної культури людини, руйнує середовище її власного існування, підміняє природну якість штучною чим наносить удар власному здоров'ю, а отже і якості власного життя. Усвідомлення (не декларація) важливості екологічної безпеки агросфери як основного джерела життя людей дає можливість взаємоповнення і гармонійного співіснування природного, соціального і техногенного середовищ. Для оцінки соціально-екологічної компоненти екологічної безпеки агросфери проведено вивчення складних систем, у яких функціонально поєднані підсистеми біотичної, абіотичної і соціальної форм організації. Визначальним організаційним і регуляторним чинником в них є людське суспільство певної території, його праця й інтелект. У зв'язку з тим, що структурними компонентами соціо-еколого-економічної системи є соціальний, економічний і екологічний блоки, нами використано методи досліджень суміжних галузей знань – біології, географії, картографії, екосистемології, лісознавства, агроекології, економіки, соціології, математики, статистики, педагогіки, психології, медицини і охорони здоров'я, демографії, етнографії, енергетики, соціології й інвайронментології, інформатики, кібернетики. В СЕЕС функціонально переплетені і взаємодіють всі види чинників. Провідним у функціонуванні СЕЕС є економічний блок, який відображає характер і обсяги речовинно-енергетичного обміну між суспільством і Природою, між соціально-економічним блоком і його навколишнім природним середовищем. Важливими показниками у цій сфері виступають кількість і види промислових підприємств, їхні виробничі потужності, обсяги і асортимент виготовленої продукції, рівень забезпечення населення місцевою сировиною, обсяги її ввезення з інших СЕЕС, види і кількість виробничих відходів, які впливають на стан НПС і здоров'я людини, наявність очисних споруд, енергозберігаючих технологій тощо. Для оцінки соціально-екологічної компоненти також необхідні дані про насиченість і стан шляхів сполучення, розвиненість транспортних засобів і їхній вплив на довкілля, системи зв'язку й поширення інформації. Нами враховані відомості про виробничі відносини в окремих галузях суспільної діяльності, зокрема, в сільському господарстві, фінансове забезпечення сільськогосподарського виробництва, рух трудових ресурсів.